

การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว
โดยชุมชนบ้านพองหนีบ (ขทพ.) ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย
Potential Development of Tourism Management of Ban Phong Neep Community
Tourism Promotion Club (TPC), Si Than Sub-district, Phu Kradueng District,
Loei Province

ไทยโรจน์ พวงมณี¹ ณศิริ ศิริพริมา¹ และ คชสิทธิ์ เจริญสุข¹

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Thairoj Phoungmanee¹ Nasriry Sririparimar¹ and Kochasee Charoensuk¹

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

วันที่รับ (Received) : 31 January 2023

วันที่แก้ไขเสร็จ (Revised) : 06 October 2023

วันที่ตอบรับ (Accepted) : 2 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการจัดการท่องเที่ยวบ้านพองหนีบ ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย และ 2) ศึกษาผลการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้เก็บข้อมูลมีดังนี้ กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ปรากฏท้องถิ่น สำนักงานองค์กรพัฒนาพิเศษเพื่อการท่องเที่ยว (อพท) ผู้ประกอบการท่องเที่ยว สื่อมวลชน นักวิชาการท่องเที่ยว สมาคมการท่องเที่ยว เครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวจำนวน 31 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม การประชุมและแบบประเมินผล เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือเชิงคุณภาพตรวจสอบหาค่าความเหมาะสมของประเด็นคำถาม ส่วนแบบประเมินหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) บ้านพองหนีบมีการจัดการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ระยะแรกเริ่มต้นด้วยตนเอง ต่อมาภาครัฐและสถาบันการศึกษาเข้าไปสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว จุดแข็งของหมู่บ้านคือการอยู่ตามแนวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง มีธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ป่าและการพัฒนาโฮมสเตย์ กลุ่มต้องการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่ม และ 2) ผลการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกคือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน และด้านการจัดการ

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว, การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน, ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว, บ้านพองหนีบ

Abstract

This research aimed to 1) study the context of tourism management in Ban Phong Nee, Si Than Sub-district, Phu Kradueng District, Loei Province, and 2) study the potential development of tourism management in Ban Phong Nee Community Tourism Promotion Club, Si Than Sub-district, Phu Kradueng District, Loei Province. It was a study of quantitative and qualitative data. There were 30 informants for data collection: members of the community tourist management team, the local branch office of the Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (DASTA), tour operators, the media, tourism scholars, and tourism management networks. To evaluate the suitability of the questionnaire, unstructured interviews, group discussions, meetings, and assessment forms were employed as instruments for qualitative data gathering. Meanwhile, the assessment forms were used to confirm the questionnaire's reliability. Qualitative data were evaluated using content analysis. The mean and standard deviation were used to assess the quantitative data. The study found that: 1) Ban Phong Nee has been organizing tourism since 2005. Initially, it started by itself. Later, the government and educational institutions came to support tourism management. The strength of the village is its location along the Phu Kradueng National Park, with nature, way of life, homestays, and culture linked to forest conservation. The group wants to develop its expertise in tourism management, and 2) the potential development of Ban Phong Nee tourism management revealed that the overall level was at the highest. Culture and natural resources, community organization, and management were the top three criteria with the highest averages.

Keywords: Potential Development of the Tourism Management, Community-based Tourism Management, Tourism Promotion Club, Ban Phong Nee

บทนำ

บ้านพองหนีบเป็นหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ที่คนในชุมชนต้องการทำให้หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นหมู่บ้านสงบ คนยังผูกพันกับวิถีชีวิตเกษตรกรรม และวิถีขายป่าภูกระดึง มีความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนา เป็นชุมชนที่มีลักษณะเด่นคือการอยู่ร่วมกันบนพื้นที่ทางไกลอย่างมีเอกภาพ มีการแบ่งปันและมีความสามัคคีกันมาก จากการลงพื้นที่สำรวจพบว่า หมู่บ้านอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินยังไม่มีการจัดทำโฉนด บ้านพองหนีบเป็นต้นสายของแม่น้ำพอง ที่ไหลไปยังจังหวัดขอนแก่น แม่น้ำพองเป็นแหล่งน้ำสำหรับใช้บริโภคในหมู่บ้านและแสวงหาแหล่งอาหารในน้ำทั้งกุ้ง หอย ปู ปลา จึงมีวัฒนธรรมอาหารเช่น การหมกและการหลามอาหารในครัวเรือน กล่าวได้ว่าการอยู่ร่วมกันของคนป่าและพืชพันธุ์ธรรมชาติต้องอาศัยการพึ่งพากัน โดยมีกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมการเรียนรู้จากการท่องเที่ยว นั้น จะช่วยพัฒนาจิตสำนึกให้กับคนในชุมชน (มนรัตน์ ใจเอื้อ และ ธิพร แสงพิรุณ, 2562) ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยว นั้นจะต้องเน้นการอนุรักษ์ป่า การดูแลธรรมชาติและคนในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น โดยการจัดการท่องเที่ยวจะช่วยสร้างรายได้อย่างยั่งยืน (ชัยณรงค์ ศรีรักษ์, 2565) อย่างไรก็ตามบ้านพองหนีบนั้นมีการสร้างการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวว่า บ้านพองหนีบเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวที่มีความงาม ผู้คนมี

น้ำใจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เป็นพื้นที่เฉพาะที่แตกต่างและมีเอกลักษณ์จากพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดเลย จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มีการค้นหาศักยภาพพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยวขึ้นมาจัดการท่องเที่ยวก่อน เมื่อภาครัฐเห็นศักยภาพบุคคล ความคิดสร้างสรรค์และพร้อมเข้าไปหนุนเสริมให้กลุ่มได้พัฒนาตามแนวทางที่ควรจะต้องดำเนินการ (ปิยาพร อภิสุทธางกูร, ไทยโรจน์ พวงมณี และ อสิริยาภรณ์ ชัยกุลลาบ, 2561) กลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบนั้นเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ต่อมาจึงมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเข้าไปเป็นพี่เลี้ยงในการเตรียมคน พื้นที่และวิธีการบนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน และร่วมกันค้นหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นแบบของตนเอง (ณศิริ ศิริพริมา, ศรีจิตรา นวรัตนภรณ์ และ ไทยโรจน์ พวงมณี, 2561)

สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบนั้นมีแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวที่อยู่บนฐานคิดธรรมชาติ คนและช้างอยู่ร่วมกันได้อย่างเอื้ออาทร ส่งผลทำให้เกิดรูปแบบของการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเลยแบบใหม่ที่เน้นความใส่ใจและให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ ชัยณรงค์ ศรีรักษ์ (2565) ณศิริ ศิริพริมา และคนอื่น ๆ (2561) พยุงพร ศรีจันทวงศ์, อริยชัย หามณี และ พรหมพงษ์ มหพรพรหม (2563) ที่กล่าวว่า การนำแนวคิดธรรมชาติ วัฒนธรรม และคนท้องถิ่นมาสร้างอัตลักษณ์การจัดการท่องเที่ยว ย่อมทำให้พื้นที่ที่มีความน่าสนใจ มีความแตกต่างและจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามบ้านพองหนีบเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีความเป็นป่าและอุทยานแห่งชาติที่มีความบริสุทธิ์ สงบ และงดงามจากบรรยากาศ สัตว์ป่า แมลงและพืชท้องถิ่น จึงนำมาซึ่งการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ธรรมชาติ วัฒนธรรมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันของคนกับป่า สามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจความผูกพันระหว่างคนกับผืนป่าที่เป็นพื้นที่ชีวิตและพื้นที่การใช้ประโยชน์มาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงถือว่าเป็นจุดขายการท่องเที่ยวที่ใช้การผสมผสานธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดีเข้าด้วยกันภายใต้กิจกรรมที่ให้ประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ (ไพริน เวชธัญญกุล, 2563) ส่วนภาครัฐเช่น องค์การพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยได้ขับเคลื่อนต้นทุนทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและปัญญาของคนในพื้นที่ผสมผสานกับธรรมชาติ จึงได้ดำเนินการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดขึ้นเพื่อความยั่งยืนจากการแบ่งปันองค์ความรู้ในพื้นที่ให้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยมีประสบการณ์ท่องเที่ยวตามแนวป่าเขตอุทยานแห่งชาติภูกระดึงมาก่อน จึงรวมกลุ่มและจดทะเบียนในชื่อว่า “ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ (ชทพ.)” และได้เชื่อมโยงกับเครือข่ายการท่องเที่ยวบ้านผาห้วยด้วย ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นที่การท่องเที่ยวเฉพาะที่ไม่บุกรุกป่าเพิ่ม แต่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นดูแลและรักษาผืนป่าที่มีความเป็นธรรมชาติสูง (ประยูร ดาศรี และ กนกกาญจน์ แก้วนุช, 2561; มนรัตน์ ใจเอื้อ และ ธิพร แสงพิรุณ, 2562) ด้วยการให้คนในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อย่างไรก็ดีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ ยังมีปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจถึงการจัดการท่องเที่ยวพื้นที่เฉพาะ ขาดงบประมาณ ขาดคนรุ่นใหม่เข้ามาสืบสาน ขาดทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีมาประชาสัมพันธ์พื้นที่การท่องเที่ยวบ้านพองหนีบ (ณศิริ ศิริพริมา และคนอื่น ๆ, 2561) ขาดความรู้ด้านกฎหมายการท่องเที่ยว ขาดข้อมูลข่าวสารที่จะนำมาสร้างโอกาสและประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยว (มนรัตน์ ใจเอื้อ และ ธิพร แสงพิรุณ, 2562) ขาดการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนและภาคีเครือข่ายอย่างแท้จริง (Joppe, 2015) ยังไม่ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้ประสบความสำเร็จนั้นการบริหารจัดการบนฐานการมีส่วนร่วมจะช่วยให้กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวมีความเป็นหนึ่งเดียวได้ (ประยูร ดาศรี และ กนกกาญจน์ แก้วนุช, 2561) และมีการจัดการแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐและชุมชนถึงบทบาทหน้าที่การจัดการป่ากับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมายให้คนเกิดทักษะการดูแลป่า และการทำให้คนมีการตระหนักถึงวิธีการ

จัดการป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน (บุชิตา สังข์แก้ว, พันธรักษ์ ผูกพันธุ์ และ อัญชลี รัตนะ, 2564) ดังนั้นการร่วมกันกำหนดมาตรการที่ชัดเจนและเป็นระบบต่อการเข้าใช้พื้นที่ป่า และพื้นที่สาธารณะของบ้านพองหนีบเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้กฎระเบียบจะเป็นเครื่องมือช่วยสร้างความรักความสามัคคี และความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสร้างการเรียนรู้ป่าและชุมชนผ่านการจัดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมให้อยู่คู่กับชุมชนต่อไป ซึ่งความร่วมมือของคนในพื้นที่และเครือข่ายจะช่วยกำหนดทิศทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยคนในชุมชนต้องร่วมแสดงความคิดเห็นและถ่ายทอดประสบการณ์ในมิติต่างๆ เพื่อนำข้อมูลไปสู่การวิเคราะห์ และต่อยอดการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพต่อไป (ศุภลักษณ์ พงษ์พุก และ โชติ บดีรัฐ, 2564) สำหรับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นจะต้องดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อให้การบริหารจัดการคน พื้นที่ และกิจกรรมท่องเที่ยวสอดคล้องกับพื้นที่ที่เน้นการปกป้องการดูแลคน ป่า และสัตว์ป่าให้ดำรงอยู่ร่วมกันได้ โดยสอดแทรกประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์ป่า และเพิ่มศักยภาพการเป็นเจ้าบ้านที่ดีและมีเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวใกล้เคียงเพื่อสร้างความความยั่งยืนร่วมกัน (พยุพพร ศรีจันทร์ และคนอื่นๆ, 2563; ปุณยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล, ชวลีย์ ณ ถลาง, ชมพูนุช จิตติถาวร และ สหพันธ์ ตั้งเบญจศิริกุล, 2563)

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ (ขทพ.) ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย เนื่องจากเป็นพื้นที่ใหม่ที่กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมมาก่อน โดยผลของการพัฒนาจะทำให้กลุ่มสามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่และบริบทการจัดการท่องเที่ยวบ้านพองหนีบ ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การดำเนินการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนด้วยรูปแบบที่หลากหลาย มีการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นต้นทุน (วนิดา อ่อนละมัย, 2563) โดยที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก และผลักดันเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เกิดความยั่งยืน (อัญชลี ศรีเกตุ, 2565) องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบ่งเป็นรายด้านได้ดังนี้ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ประกอบด้วย การมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีวิถีชีวิตท้องถิ่น เทศกาล ประเพณีและวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ 2) ด้านองค์กรชุมชน ประกอบด้วย การมีระบบสังคมที่พึ่งพาอาศัยกัน มีปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำที่มีทักษะความรู้ ความเชี่ยวชาญทุกมิติ และคนในชุมชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของพื้นที่ โดยมีส่วนร่วมพัฒนา 3) ด้านการจัดการ ประกอบด้วย การมีกฎระเบียบ กติกาการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว มีโครงสร้างแผนงานและกลไกการทำงานที่ชัดเจน มีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชน การกระจายรายได้ ความเป็นธรรม และมีกองทุนของชุมชน 4) ด้านการเรียนรู้ ประกอบด้วย มีระบบและกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการท่องเที่ยวชุมชนที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และมีกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว (หทัยรัตน์ สวัสดิ์, 2563; สิทธิชัย สวัสดิ์แสน และ ปริญญานาคปทุม, 2565) อย่างไรก็ตามการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ กิจกรรมต้องไม่กระทบต่อ

ธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยหวังผลการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ได้อย่างยาวนาน ส่วนแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จมีดังนี้ (อัญชลี ศรีเกตุ, 2565; ปวีรพรต สมนึก, 2555; ปุณยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล และคนอื่นๆ, 2563) 1) การดำเนินการตามมาตรฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) มีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวหลากหลายและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง 3) ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมมาพัฒนาการท่องเที่ยวและกิจกรรมสาธารณะ และ 4) ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเข้มแข็ง ร่วมพัฒนาและสร้างเครือข่ายบุคคลในชุมชนและนอกชุมชน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

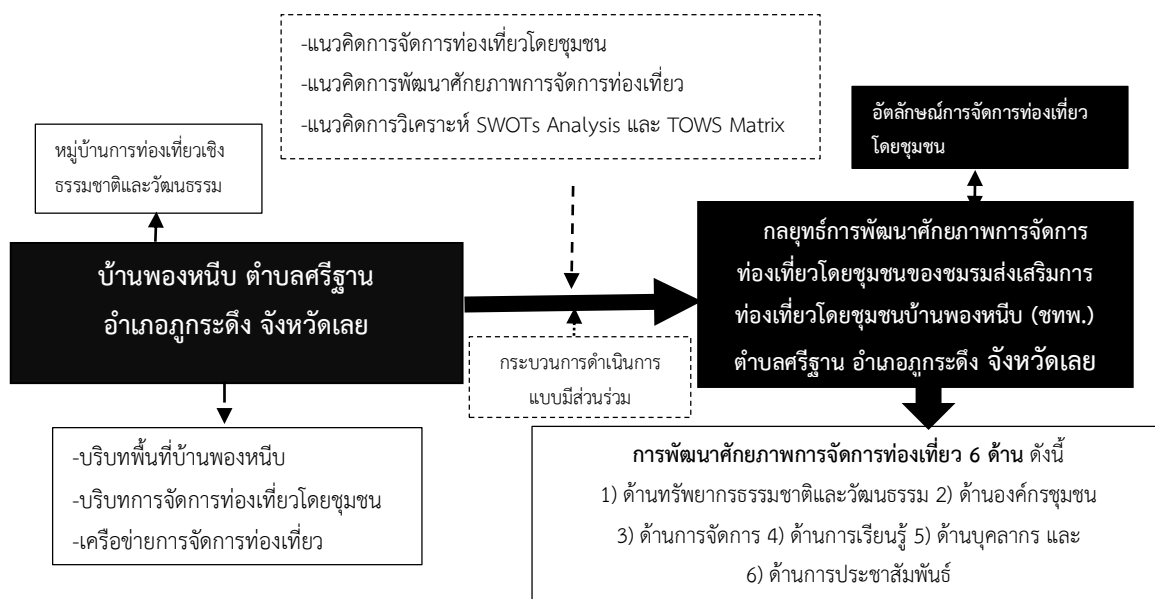
การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นจำเป็นต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเข้ามาร่วมสะท้อนสภาพความเป็นปัจจุบัน การมองภาพของอนาคต การค้นหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน (ไทยโรจน์ พวงมณี, ศุภสิทธิ์ เจริญสุข, พชรมณ ใจงามดี และ ณศิริ ศิริพริมา, 2565) ด้วยการนำชุมชนเข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยว เพื่อการสร้างธุรกิจชุมชน (Economic sharing) ให้เป็นเอกลักษณ์ที่สามารถบูรณาการกับพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดได้ (สิทธิชัย สวัสดิ์แสน และ ปริญญา นาคปทุม, 2565) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน มี 6 ด้าน ดังนี้ (หทัยรัตน์ สวัสดิ์, 2563) 1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดระบบ แบบแผน หรือวิธีการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ 2) ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดทำแผนการศึกษาเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีที่มีเอกลักษณ์และโดดเด่น เพื่อนำมาปรับใช้กับกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) ด้านธุรกิจการท่องเที่ยว มีการวางแผนพัฒนาการบริการ มีสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความพึงพอใจและความประทับใจ 4) ด้านการตลาดการท่องเที่ยว มีการวางแผนพัฒนาและคัดเลือกนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณภาพ 5) ด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชน ที่ต้องเน้นการคิดการวางแผน และการปฏิบัติตามแผนร่วมกัน และ 6) ด้านจิตสำนึกต่อการท่องเที่ยว ด้วยการจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนเกณฑ์การดำเนินการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น นิสากร ยินดีจันทร์, ภูริพัฒน์ แก้วตาธนาวัฒนา และ สันติสิทธิ์ บวรวิษัฏกุล (2564) ได้กำหนดรายละเอียดไว้ดังนี้ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดสรรสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่สำหรับใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวประทับใจ 2) ด้านราคา ที่คุ้มค่ากับการท่องเที่ยว โดยยึดประโยชน์ต่อชุมชนและนักท่องเที่ยว 3) ด้านสถานที่ มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วนตามสภาพของพื้นที่การท่องเที่ยว เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย คำนึงถึงความปลอดภัย การเดินทางสะดวก มีเครือข่ายประสานความร่วมมือท่องเที่ยวระหว่างชุมชน และ 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ส่วนการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถใช้แนวคิดของ พอใจ สิ่งเหนือ, นริดา อินนา, และ พิระรักษ์ พิทยกุล (2556) มีดังนี้ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 5) ด้านการบริหารจัดการ 6) ด้านความมีชื่อเสียง และ 7) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน อย่างไรก็ตามแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องเน้นความร่วมมือจากคนในชุมชนในฐานะที่ทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว จึงเป็นแนวคิดที่ช่วยสร้างบรรยากาศของความร่วมมือ การถ้อยยอมรับในตัวตน การเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการและการวางแผนที่เป็นระบบเน้นการตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวและร่วมกันอนุรักษ์ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Simmons, 1994)

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT Analysis และการวิเคราะห์ TOWS Matrix

การวิเคราะห์ SWOT Analysis หมายถึง การวิเคราะห์จุดแข็ง (S : Strength) จุดอ่อน (W : Weakness) โอกาส (O : Opportunity) และ อุปสรรค (T : Threat) ขององค์กรเพื่อการวางแผนป้องกันความผิดพลาดและปรับปรุงพัฒนาให้การดำเนินการขององค์กรบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ ดังนั้นการนำการวิเคราะห์ SWOT Analysis มาใช้วิเคราะห์สถานะขององค์กร เพื่อการหาจุดเด่นอันจะช่วยสร้างขีดความสามารถขององค์กรให้อยู่ในตลาดได้อย่างยั่งยืน โดยสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาต่อไป ส่วนการวิเคราะห์ TOWS Matrix นั้นถือว่าเป็นเครื่องมือทางธุรกิจที่เน้นการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอก โดยการวิเคราะห์ที่มักเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอก โดย TOWS Matrix จะช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลกระทบโดยตรงจากสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาสและภัยคุกคาม) จากสภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) (วรรณวิชาวารุทธิธินา, 2555)

จากที่กล่าวมาแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและแนวคิดการพัฒนากิจการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่ถือว่าเป็นจุดสำคัญสำหรับนำมาสร้างเกณฑ์การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่การจัดการท่องเที่ยว โดยใช้เทคนิคการระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางและการใช้เทคนิค SWOT Analysis และ TOWS Matrix สำหรับกำหนดกลยุทธ์และกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยว (ภาพที่ 1)

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการเก็บและรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) กลุ่มผู้รู้ ประกอบด้วย ปราชญ์ท้องถิ่น 4 คน สำนักงานองค์กรพัฒนาพิเศษเพื่อการท่องเที่ยว (อพท.) 2 คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว 3 คน สื่อมวลชน 1 คน นักวิชาการท่องเที่ยว 3 คน สมาคมการท่องเที่ยว 1 คน เครือข่ายการจัดการท่องเที่ยว 2 คน รวมจำนวน 16 คน ได้มาโดยวิธีการ

เจาะจง และ 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย กลุ่มสมาชิกการจัดการท่องเที่ยวและตัวแทนชาวบ้านในชุมชน รวมจำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีการเจาะจง

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการประสานงานผ่านกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบเพื่อขอเข้ารับการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการประชุม โดยนัดหมายวันเวลาในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนกลุ่มตัวแทนภาครัฐและเอกชนประสานงานไปยังหน่วยงานและส่วนตัวเพื่อขอรับการสัมภาษณ์ โดยกำหนดวันเวลาและสถานที่ที่ชัดเจน ผู้วิจัยแบ่งการเก็บและรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยและบทความวิจัยที่อยู่ในฐานข้อมูลออนไลน์และสำนักวิทยบริการ ประเด็นที่ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล คือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. การลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยมีการประสานไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อขอเข้าพื้นที่บ้านพองหนีบเพื่อการเก็บและรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดการลงพื้นที่ตามกิจกรรมการเก็บและรวบรวมข้อมูล 2 ลักษณะดังนี้

2.1 การเก็บและรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการใช้เครื่องมือและวิธีการดังนี้ 1) การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง มีประเด็นดังนี้ ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ ข้อมูลการตั้งกลุ่ม ข้อมูลการพัฒนาพื้นที่และการจัดการท่องเที่ยว ข้อมูลอัตลักษณ์ของพื้นที่ มีการลงพื้นที่จำนวน 1 ครั้ง มีผู้ให้สัมภาษณ์ 11 คน ประกอบด้วยกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวจำนวน 10 คน ผู้แทนจากอุทยานแห่งชาติภูกระดึงจำนวน 1 คน 2) การสนทนากลุ่ม มีประเด็นดังนี้ 1) สภาพของพื้นที่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่ สภาพการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ เส้นทางการจัดการท่องเที่ยว 2) แนวทางการพัฒนากลุ่มการจัดการท่องเที่ยว และโครงการและกิจกรรมที่ต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรการท่องเที่ยว ลงพื้นที่จำนวน 3 ครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ 1 สนทนากลุ่มกับตัวแทนกลุ่มการจัดการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ครั้งที่ 2 การสนทนากลุ่มกับสำนักงานองค์กรพัฒนาพิเศษเพื่อการท่องเที่ยว (อพท) จำนวน 2 คน ปราชญ์ทองถิ่นจำนวน 2 คน และนักท่องเที่ยวจำนวน 1 คน รวมจำนวน 5 คน และครั้งที่ 3 สนทนากลุ่มรวมจำนวน 5 คน ดังนี้ ปราชญ์ทองถิ่น 2 คน ตัวแทนกลุ่มการจัดการท่องเที่ยว จำนวน 2 คน และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 1 คน 3) การประชุมคืนข้อมูล และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำนวน 1 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย สมาชิกการจัดการท่องเที่ยว 9 คน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว 1 คน และสำนักงานองค์กรพัฒนาพิเศษเพื่อการท่องเที่ยว (อพท) 2 คน สื่อมวลชน 1 คน รวมจำนวน 13 คน ได้มาโดยวิธีการเจาะจง

2.2 การเก็บและรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเมินจำนวน 8 คน จากเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวจำนวน 2 คน ผู้ประกอบการที่พักจำนวน 2 คน นักวิชาการจำนวน 1 คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวจำนวน 1 คน และสมาคมการท่องเที่ยวจำนวน 1 คน โดยวิธีการเจาะจง ด้วยการใช้แบบประเมินผลการทดลองใช้แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 การประเมินผลการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว 6 ด้านดังนี้ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ ด้านการเรียนรู้ด้านบุคลากร และด้านการประชาสัมพันธ์ โดยแบบประเมินมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด 4 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก 3 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง 2 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับน้อย และ 1 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับ

น้อยที่สุด และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ สำหรับการหาคุณภาพของแบบประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบนั้น ผู้วิจัยการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเป็นผู้ประเมินหาความเชื่อมั่น จำนวน 3 คน โดยประเมินจากข้อคำถามที่สอดคล้องกับเนื้อหาของการวิจัย มีการกำหนดเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC : Index of item objective congruence) จากสูตรการคำนวณที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.00-1.00 มีเกณฑ์การพิจารณาค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเป็นข้อคำถามที่สามารถนำมาใช้ได้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่าต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยได้ทำการตัดออกไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทำเก็บและรวบรวมด้วยเครื่องมือการวิจัย มาจัดระเบียบข้อมูลตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลผ่านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการตรวจสอบจากเอกสารผู้เชี่ยวชาญและคนในชุมชน ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติเชิงบรรยาย ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยมีเกณฑ์ระดับค่าเฉลี่ยสำหรับการแปลผลการประเมินการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังนี้ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. บริบทพื้นที่และบริบทการจัดการท่องเที่ยวบ้านพองหนีบ ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

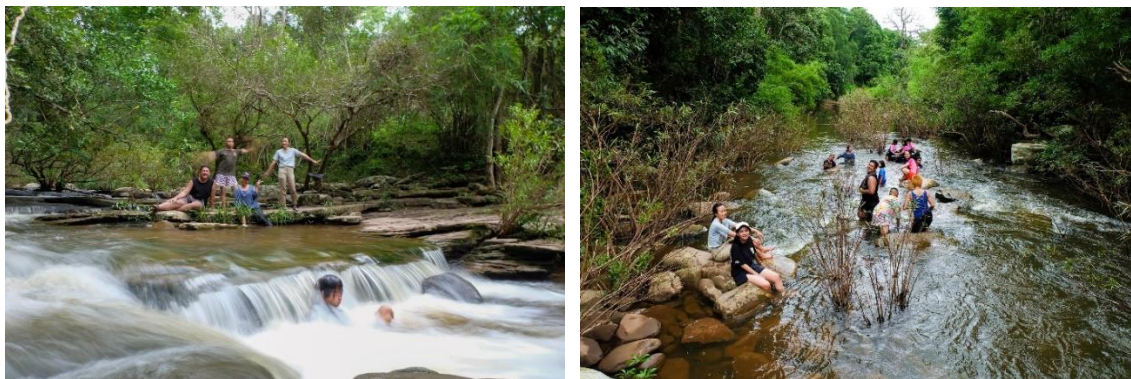
1.1 บริบทพื้นที่บ้านพองหนีบ

บ้านพองหนีบตั้งอยู่หลังอุทยานแห่งชาติภูกระดึง โดยห่างจากอุทยานแห่งชาติภูกระดึง 30 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดเลย 115 กิโลเมตร โดยชื่อหมู่บ้านเรียกตามสภาพภูมิประเทศของลำน้ำพองที่ไหลผ่านบ้านพองหนีบ มีจำนวนประชากร 100 หลังคาเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากบ้านผาห้วย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย และบ้านวังกลาง ตำบลวังขาว อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ เดิมบ้านพองหนีบตั้งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน มีชาวบ้านอยู่อาศัย 12 หลังคาเรือน เป็นเวลาประมาณ 16 ปี ในปี พ.ศ. 2496 มีนายสัง คำมา นายลุ่ม ธรรมรัง นายจันทร์ คำต้อ แยกออกไปตั้งหมู่บ้านพองหนีบปัจจุบัน อีกส่วนได้ย้ายไปตั้งหลักแหล่งที่บ้านวังยาง จุดเด่นของหมู่บ้านคือ “การอยู่ตรงกลางภูเขารูปหัวใจของภูกระดึง” ส่วนวิสัยทัศน์ของหมู่บ้าน คือ “หมู่บ้านสามัคคี” ส่วนคำขวัญนั้นระบุว่า “พองหนีบแหล่งธรรมชาติมีลาดใหญ่ ชมแก่ง หินถื่นกำเนิดต้นน้ำพอง” มีพื้นที่ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ชุมชนนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างรายได้ผ่านการจัดการท่องเที่ยวดังนี้

1.1.1 ตาดใหญ่ มีพิกัดตั้งอยู่ที่ 0788399-1873929 การเข้าถึงด้วยวิธีการเดิน พื้นที่มีลักษณะแผ่นหินขนาดใหญ่ทอดตัวยาวไปในแม่น้ำพองที่มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำและพืชพันธุ์ที่ขึ้นอยู่ มีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณ มีไม้ป่าเช่นไม้แดง ไม้มะค่าขึ้นกระจายอยู่เต็มพื้นที่และมีสัตว์ป่า เช่น กวาง ช้าง กระรอก กระแต เข้ามากินผลไม้ป่าและกินน้ำในบริเวณลาดใหญ่ สำหรับฤดูแล้งบริเวณนี้จะเป็นพื้นที่แผ่นหินขนาดใหญ่ (ภาพที่ 2)

1.1.2 แม่น้ำพอง ต้นกำเนิดจากน้ำตกขุนพองบนยอดภูกระดึง จังหวัดเลย ไหลผ่านทิศตะวันตกมาทางทิศตะวันออกเข้าเขตจังหวัดขอนแก่นบริเวณผานกเค้าและทิวเขาภูเปี้ยว เขตติดต่อระหว่างอำเภอยางชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

กับอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย โดยไหลลงอ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ และไหลต่อไปยังอำเภอน้ำพอง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ไปบรรจบกับแม่น้ำชี บ้านหนองแสง ตำบลโพงาม อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีความยาว 125 กิโลเมตร บริเวณน้ำพองที่ไหลผ่านนั้นจะมีลาดหินสลับกับวังน้ำ มีตะไคร่น้ำขึ้นบริเวณน้ำตื้นตลอดสาย มีสัตว์น้ำ และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำอาศัยอยู่ เช่น หอยหอม อีแอต อีจ้าว กบหมื่น อีปุม ปูหิน ปูราชินี และปลากั้ง

ภาพที่ 2 แสดงสภาพพื้นที่ลาดใหญ่ที่นักท่องเที่ยวต้องเดินเท้าเข้าไปสัมผัสกับคุณค่าและความงามของพื้นที่
ที่มา : สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2565

1.1.3 วัดศรีชมภู มีพื้นที่จำนวน 8 ไร่ สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2478 มีการยกสถานะเป็นวัดที่สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายถูกต้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ปี พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ต่อมาปี พ.ศ. 2560 ได้มีการขุดค้นพบใบเสมาสมัยทวารวดีที่มีความสมบูรณ์ โดยพระอาจารย์นาคลาโก (สุชาติ แดงอุดม) กรมศิลปากรเข้ามาตรวจสอบพบว่า มีอายุราว 1,500 ปี ได้ถูกนำมาตั้งไว้ในศาลาการเปรียญของวัด และมีอุโบสถสร้างใหม่ จากความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านด้วยการบริจาคเงินและไม้ มาร่วมก่อสร้างอุโบสถเพื่อประดิษฐานองค์หลวงพ่อเกตุจุฬามณีศรีชมภู (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 แสดงภาพภายในอุโบสถที่สร้างจากไม้สักและไม้พื้นบ้าน ภายในประดิษฐานหลวงพ่อเกตุจุฬามณีศรีชมภู
ที่มา : ผู้เขียน

1.1.4 ใบเสมาสมัยทวารวดี สลักขึ้นจากหินทราย มีลักษณะนูนสูง มีความสูง 155 นิ้ว มีการขุดค้นพบเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2560 โดยอาจารย์นาคลาโก (สุชาติ แดงอุดม) ได้ขุดพบใบเสมา เมื่อฝนตกจึงทำให้มีบางส่วน ของใบเสมาปรากฏขึ้นมาจากพื้นดิน พระอาจารย์และชาวบ้านจึงช่วยกันขุดขึ้นมาเพื่อนำมาประดิษฐานภายในศาลา

หนีบ โดยมีการอบรมเชิงปฏิบัติการจัดสำหรับอาหารการท่องเที่ยวที่มาจากรากเหง้าชุมชน และการพัฒนาการจัดการที่พัก การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การดูแลรักษาความสะอาดบ้านเรือนให้สอดคล้องกับเกณฑ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้บ้านพองหนีบการจัดการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์ (ภาพที่ 5-6-7-8)

ภาพที่ 5 แสดงบรรยากาศภายในบ้านพองหนีบ และบริเวณจุดชมวิวที่เห็นการก่อตัวของกลุ่มหมอกตามแนวภูกระดึง
ที่มา : ผู้เขียน

ภาพที่ 6 แสดงกิจกรรมของเยาวชนที่เข้าร่วมดำเนินการจัดการท่องเที่ยว
ที่มา : สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2565

ภาพที่ 7 แสดงสภาพพื้นที่ของหมู่บ้านพองหนีบ และบ้านพักที่มีจัดการบ้านเป็นโฮมสเตย์
ที่มา : ผู้เขียน

ภาพที่ 8 แสดงการประชุมผู้ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ ด้วยการสนทนากลุ่มและการประเมินผ่านแบบ
ประเมินการพัฒนาศักยภาพกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ที่มา : ผู้เขียน

1.2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวแบ่งเป็น 6 ด้านตามแนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังนี้

1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) พบว่า 1) บ้านพองหนีบเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีสมัยทวารวดี โดยมีหลักฐานจากใบเสมาที่อยู่ในวัดศรีชมภู 2) อุโบสถไม้ทรงพื้นบ้าน 3) ประติมากรรมพระพุทธรูปแกะสลักจากไม้ขนุนและไม้พื้นบ้าน 4) บ้านปราชญ์ท้องถิ่นสมุนไพรร 5) แม่น้ำพอง 6) ตาดใหญ่ 7) จุดชมทิวทัศน์ ที่ช่วยสร้างการรับรู้แนวภูกระดึงและแก่นกลางใจภูกระดึงที่สามารถมองเห็นได้ และ 7) วัดป่าบ้านพองหนีบ

2) ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) พบว่า สามารถเข้าถึงสะดวกด้วยรถทุกประเภท มีถนนลาดยางที่ต้องผ่านจุดตรวจของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึง

3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) พบว่า 1) โฮมสเตย์ผ่านการอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) มีร้านค้าชุมชนหลายรูปแบบ 3) มีรถบริการท่องเที่ยวในหมู่บ้านและเส้นทางธรรมชาติ และ 4) มีหน่วยรักษาความปลอดภัยภายในหมู่บ้าน

4) ด้านที่พักแรม (Accommodation) พบว่า 1) โฮมสเตย์ มีความสะอาด ห้องน้ำเพียงพอแก่นักท่องเที่ยวตามปริมาณจำนวนที่เข้าพัก มีการจัดอาหารพื้นบ้านและเครื่องดื่มไว้บริการ และ 2) จุดที่พักกางเต้นท์บนพื้นที่จุดชมทิวทัศน์ที่มีห้องน้ำ และไฟส่องสว่าง

5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) พบว่า 1) มีกิจกรรมการไหว้พระประจำหมู่บ้านเพื่อการขอพร 2) การสำรวจป่า 3) กิจกรรมการเล่นน้ำพักผ่อนบริเวณตาดใหญ่ 4) กิจกรรมการถ่ายภาพและชมทะเลหมอกตามแนวภูกระดึง และ 5) กิจกรรมการแปรรูปอาหารพื้นบ้าน

6) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary) พบว่า 1) การกำหนดกฎระเบียบของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวชัดเจน 2) การกำหนดระเบียบที่พักและโฮมสเตย์ 3) การกำหนดระเบียบความปลอดภัยจากการท่องเที่ยวและจากเหตุที่มาจากช้างป่า และ 4) การกำหนดกิจกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2.2 วิเคราะห์ SWOT Analysis จากการระดมความคิดด้วยการวิเคราะห์ SWOT Analysis ต่อการจัดการท่องเที่ยวของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

1) จุดแข็ง (Strength) มีดังนี้ 1) ด้านพื้นที่ พบว่า มีจุดขายพื้นที่การท่องเที่ยวผ่านร่องหัวใจภูกระดึง มีแหล่งโบราณคดีทางประวัติศาสตร์สมัยทวารวดี และมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 2) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีการจัดตั้งกลุ่มสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มนำเที่ยว กลุ่มทำอาหาร (ภาพที่ 5,6,7) สมาชิกกลุ่มมีความเข้มแข็งและมีความสามัคคี มีการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น อบต. สำนักงานอุทยานแห่งชาติ โรงพยาบาลตำบล หน่วยกู้ภัย อพท. บริษัทพลังประชารัฐและองค์กรธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดเลย มีการกำหนดกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน และ 3) ด้านภาพลักษณ์การท่องเที่ยว พบว่ามีการกำหนดตัวตนผ่านคน ช้าง และป่ากับการอยู่ร่วมกัน

2) จุดอ่อน (Weakness) มีดังนี้ 1) ด้านบุคลากร พบว่า ผู้สื่อความหมายขาดความชำนาญและประสบการณ์ 2) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ขาดการวางแผนและการแก้ปัญหาเมื่อนักท่องเที่ยวพบเจอข้อจำกัด การลงเล่นน้ำบริเวณหาดใหญ่ การนั่งอีแต๊กชมพื้นที่หมู่บ้านและการเข้าถึงหาดใหญ่ และ 3) ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ พบว่า ยังไม่มีการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์พื้นที่การท่องเที่ยวที่ชัดเจน

3) โอกาส (Opportunities) มีดังนี้ 1) ภาครัฐทั้งภายในจังหวัดและนอกจังหวัดเข้ามาหนุนเสริมความรู้และทักษะทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 2) ภาครัฐสร้างกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวแบบใหม่

4) อุปสรรค (Threats) มีดังนี้ 1) สถานการณ์โควิด (COVID 19) และ 2) สภาพทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว

1.2.3 การวิเคราะห์ TOWS Matrix มีรายละเอียดดังนี้

1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO) บ้านพองหนีบมีจุดขายพื้นที่การท่องเที่ยว (S1) มีการจัดตั้งกลุ่ม (S2) กลุ่มมีความสามัคคีและเข้มแข็ง (S3) มีการสร้างตัวตนของกลุ่มและพื้นที่ (S4) โดยบ้านพองหนีบ มีโอกาสจากการที่ภาครัฐเข้าไปส่งเสริม (O1) และ ภาครัฐสร้างกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวแบบใหม่ (O2)

2) กลยุทธ์เชิงการแก้ไข (WO) บ้านพองหนีบมีจุดอ่อนเกี่ยวกับการขาดบุคลากรด้านการสื่อความหมาย (W1) ขาดการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ (W2) และ ไม่มีแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ (W3) โดยบ้านพองหนีบมีโอกาจากการที่ภาครัฐเข้าไปส่งเสริม (O1) และ ภาครัฐมีการสร้างกลยุทธ์แบบใหม่ในการจัดการท่องเที่ยว (O2)

3) กลยุทธ์เชิงการป้องกัน (ST) บ้านพองหนีบมีจุดขายพื้นที่การท่องเที่ยว (S1) มีการจัดตั้งกลุ่ม (S2) กลุ่มมีความสามัคคีและเข้มแข็ง (S3) มีการสร้างตัวตนของกลุ่มและพื้นที่ (S4) โดยอุปสรรคคือโรคติดต่อ (T1) และ สภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ (T2)

4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT) บ้านพองหนีบมีจุดอ่อนเกี่ยวกับการขาดบุคลากรด้านการสื่อความหมาย (W1) ขาดการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ (W2) และ ไม่มีแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ (W3) โดยอุปสรรคคือโรคติดต่อ (T1) และสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ (T2)

1.2.4 กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ พบว่า กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวเลือกกลยุทธ์เชิงการแก้ไข (WO) มาพัฒนาและแก้ไขปัญหา ด้วยการสร้างกลยุทธ์การเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวการค้นหาลักษณะและการสื่อความหมายการท่องเที่ยว 2) กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการจัดระบบการบริหารจัดการ บุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัยจากการจัดการท่องเที่ยว 3) กิจกรรมการพัฒนา การตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพื้นที่บ้านพองหนีบ และ 4) กิจกรรมการเรียนรู้การเป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยการดำเนินงานด้วยหลักการ

PDCA เข้ามาช่วยจัดระบบแผนการทำงานให้เป็นขั้นเป็นตอนมากขึ้น โดยกลยุทธ์มีข้อดีคือ กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้พัฒนาบนฐานของการมีส่วนร่วม และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้ ส่วนข้อเสียคือ กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนา โดยกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเป็นสมาชิก โดยมีงานเกษตรกรรมเป็นงานหลัก

2. ผลการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ

ด้วยการระดมความคิดเห็นตามแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวและแนวคิดการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านพองหนีบจากผู้เกี่ยวข้อง ผลการระดมความคิดเห็นพบว่า มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 6 ด้านดังนี้

2.1.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (culture and natural resources) มีดังนี้ 1) อบรมและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมค้นหาเรียนรู้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและธรรมชาติ 2) การร่วมระดมความคิดเห็นค้นหาอัตลักษณ์เชิงพื้นที่และเชิงการจัดการท่องเที่ยว 3) การปฏิบัติการพัฒนาจุดและแหล่งการท่องเที่ยวผ่านป้ายสื่อสาร และสภาพแวดล้อม 4) การค้นหากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ให้กับนักท่องเที่ยว 5) การอบรมการสร้างสรรคและการพัฒนาวัฒนธรรมสู่การจัดการท่องเที่ยว 6) การกำหนดและสร้างแนวทางการปฏิบัติงานรักษาทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน และ 7) การติดป้ายรายชื่อพันธุ์ไม้ธรรมชาติและพันธุ์ไม้ในชุมชน

2.1.2 ด้านองค์กรชุมชน (Community Organization) มีดังนี้ 1) การสร้างเสริมความเข้าใจระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ท้องถิ่นด้านการสื่อสารและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ 3) การอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเจ้าบ้านที่ดี 4) การจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน 5) การดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 6) การสร้างความร่วมมือหน่วยงานภายนอกในพื้นที่ และ 7) การสร้างกฎระเบียบและแนวปฏิบัติร่วมกัน

2.1.3 ด้านการจัดการ (Management) มีดังนี้ 1) กำหนดเงื่อนไขและกฎกติกาการท่องเที่ยวชุมชนและแนวปฏิบัติของชุมชน 2) กำหนดกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มเครือข่าย 3) มีการกำหนดระเบียบการแบ่งปันผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยว 4) การกำหนดระเบียบการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในชุมชน 5) การพัฒนากองทุนที่เป็นผลกำไรจากการท่องเที่ยว 6) การอบรมเชิงปฏิบัติการจัดการดูแล การปฐมพยาบาล และการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเบื้องต้น และ 7) การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างได้

2.1.4 ด้านการเรียนรู้ (Learning) มีดังนี้ 1) การสร้างกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวชุมชน 2) การพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนและของที่ระลึก 3) การพัฒนาศักยภาพการสื่อสารและการสื่อความหมายการท่องเที่ยว 4) การพัฒนาศักยภาพด้านความปลอดภัยและสุขภาพ 5) การพัฒนาอาหารการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม ประยุกต์และใหม่ 6) การพัฒนาพื้นที่หน้าบ้านน่านมอและการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว 7) การพัฒนาศักยภาพการแลกเปลี่ยนรู้และการเป็นผู้นำการสนทนา และ 8) การสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

2.1.5 ด้านบุคลากร (Personnel) มีดังนี้ 1) การอบรมการสื่อสารที่เข้าใจง่าย 2) การพัฒนามนุษย์สัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน 3) การอบรมการต้อนรับกลุ่มนักท่องเที่ยว 4) การอบรมการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มอย่างเป็นกัลยาณมิตร 5) การพัฒนาบุคลิกภาพ และ 6) การพัฒนาทักษะการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

2.1.6 ด้านการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) มีดังนี้ 1) การอบรมการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว 2) การแสวงหาช่องทางการติดต่อสื่อสารการท่องเที่ยว 3) มีป้ายประชาสัมพันธ์พื้นที่การท่องเที่ยว 4) การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การจัดการท่องเที่ยว 5) การประชุมสมาชิกกลุ่มที่เน้นมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ และ 6) การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวนอกพื้นที่

2.2 ผลการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ

ผลการประเมินการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ โดยผู้เกี่ยวข้อง (ภาพที่ 8) พบว่า โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.81, SD = 0.62) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า บ้านพองหนีบมีการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการเข้ามาชมและเข้ามาท่องเที่ยว โดยมีชมรมการจัดการท่องเที่ยวร่วมกันดำเนินการพัฒนา มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีการสร้างเครือข่ายกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวพื้นที่ใกล้เคียงด้วย ส่วนการจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวนั้นกลุ่มร่วมกันระดมความคิดเห็นสร้างกฎเกณฑ์ กติกาและเงื่อนไขของการท่องเที่ยว ส่วนด้านการเรียนรู้ นั้น กลุ่มมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งการเรียนรู้การเป็นเจ้าบ้านที่ดี อาหาร ของที่ระลึก และการเป็นผู้สื่อความหมายการท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (Culture and Natural Resources) พบว่าโดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.82, SD = 0.42) เมื่อพิจารณารายละเอียด 3 อันดับแรกคือ มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมค้นหาเรียนรู้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและธรรมชาติ (Mean = 4.86, SD = 0.43) มีการร่วมระดมความคิดเห็นค้นหาอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เชิงพื้นที่ และเชิงการจัดการท่องเที่ยว (Mean = 4.84, SD = 0.37) และมีการปฏิบัติการพัฒนาจุดและพื้นที่การท่องเที่ยวผ่านป้ายสื่อสารและสภาพแวดล้อม (Mean = 4.80, SD = 0.40) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า บ้านพองหนีบมีพื้นที่ส่วนธรรมชาติ อยู่บริเวณพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ติดเชิงเขา เช่น ตาดใหญ่ที่มีความสวยงามในช่วงฤดูฝนและฤดูหนาว มีดอกไม้ป่ามอสและไลเคนขึ้นอยู่ในพื้นที่ขึ้น มีนกและสัตว์ป่าเข้ามากินน้ำและผลไม้ป่า ซึ่งชาวบ้านช่วยกันพัฒนาและอนุรักษ์ให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้หมู่บ้านยังมีพื้นที่ทางวัฒนธรรม เช่น วัดศรีชมภู ที่มีการสร้างอุโบสถขึ้นมาใหม่ เพื่อประดิษฐานองค์หลวงพ่อกะตุมพจน์ศรีชมภู สำหรับให้ชาวบ้านได้เข้าไปสักการบูชาและพึ่งพิงพุทธธรรมจากพระสงฆ์ และมีพื้นที่ส่วนของใบเสมาที่ชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาเพื่อให้คงความสมบูรณ์มากที่สุด โดยมีการจัดทำป้ายสื่อความหมายตามจุดต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้เห็น ดังคำกล่าวที่ว่า “...บ้านพองหนีบเป็นหมู่บ้านสงบที่ยังคงวิถีชีวิตของคนท่ามกลางเมืองและมีความเป็นชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีจากการขุดค้นพบใบเสมา โดยมีการสร้างองค์ความรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีนักวิชาการเข้าร่วมระดมความคิดเห็น และมีการร่วมกันดูแลรักษาธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมร่วมกันเป็นอย่างดี...”

2.2.2 ด้านองค์กรชุมชน (Community Organization) พบว่า โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.73, SD = 0.46) เมื่อพิจารณารายละเอียด 3 อันดับแรกคือ มีการสร้างเสริมความเข้าใจระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Mean 4.83, SD = 0.38) มีการพัฒนาทักษะการเป็นเจ้าบ้านที่ดี (Mean = 4.81, SD = 0.39) และมีการพัฒนาผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาบุคลิกภาพและเป็นเจ้าบ้านที่ดี (Mean 4.76, SD = 0.49) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า กลุ่มการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มผู้สื่อความหมายมีทักษะในการแนะนำแหล่งท่องเที่ยว

และมีทักษะการต้อนรับในฐานะเป็นเจ้าบ้านที่ดี นอกจากนี้ยังสามารถบริหารจัดการกลุ่มองค์กรให้มีศักยภาพ เช่น การแปรรูปอาหาร หรือการขับร่นนำเที่ยวอย่างปลอดภัย ดังคำกล่าวที่ว่า “..กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวมีการฝึกทักษะและมีการเรียนรู้จากภาครัฐที่เข้ามาหนุนเสริม และมีการนำมาปรับใช้ได้เป็นอย่างดี เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว..โดยสมาชิกกลุ่มองค์กรมีการวางแผนการดำเนินการอย่างเป็นเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและเดินทางกลับมาท่องเที่ยวในโอกาสต่อไป...”

2.2.3 ด้านการจัดการ (management) พบว่า โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.46, SD = 0.68) เมื่อพิจารณารายละเอียด 3 อันดับแรกพบว่า มีการกำหนดเงื่อนไขและกฎกติกาการท่องเที่ยวชุมชนและแนวปฏิบัติของชุมชน 2) มีการกำหนดกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ (Mean = 4.77, SD = 0.42) มีการกำหนดเงื่อนไขและกฎ กติกาการท่องเที่ยวชุมชนและแนวปฏิบัติของชุมชน (Mean = 4.71, SD = 0.51) และมีการกำหนดกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ (Mean = 4.71, SD = 0.51) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า กลุ่มมีการพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน โดยการดำเนินการเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มและชุมชนในการวางแผนการดำเนินการด้านบุคลากร พื้นที่การท่องเที่ยว โฮมสเตย์ (Homestay) และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว ดังคำกล่าวที่ว่า “...กลุ่มมีการบริหารจัดการพื้นที่ บุคลากร และกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีระบบเพื่อให้กลุ่มเกิดความรู้สึกถึงความยุติธรรม โดยรูปแบบการจัดการนั้นจะเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดย มีการประชุมเมื่อมีนักท่องเที่ยวติดต่อเข้ามา จะให้สมาชิกได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการต้อนรับ อาหาร และกิจกรรมการท่องเที่ยว...”

2.2.4 ด้านการเรียนรู้ (learning) พบว่า โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.41, SD = 0.64) เมื่อพิจารณารายละเอียด 3 อันดับแรกคือ มีการกำหนดเงื่อนไขการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในชุมชน (Mean = 4.66, SD = 0.49) มีการพัฒนาศักยภาพการสื่อสารและการสื่อความหมายการท่องเที่ยว (Mean = 4.57, SD = 0.53) และมีการพัฒนาศักยภาพการสื่อสารและการสื่อความหมายการท่องเที่ยว (Mean = 4.54, SD = 0.61) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า กลุ่มมีการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อการสร้างองค์ความรู้ และการจัดการพื้นที่การท่องเที่ยวเพื่อให้สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ป่าและช้างที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจ สามารถนำมาอธิบายให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้และหาแนวทางการป้องกันสิ่งที่จะเกิดขึ้นจากช้างป่าที่เข้ามาในพื้นที่หมู่บ้านและพื้นที่การท่องเที่ยว รวมถึงมีการวางแผนงานการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเขตพื้นที่อนุรักษ์ ให้เข้ามาให้ความรู้และหนุนเสริมข้อมูลที่จำเป็นกับกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวและชาวบ้าน ดังคำกล่าวที่ว่า “..กลุ่มมีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเรื่องของพื้นที่การท่องเที่ยวที่ต้องให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นจุดขายของการท่องเที่ยวของบ้านพองหนิบ... นอกจากนี้ยังมีการพูดคุยเรื่องของช้างป่า ที่มีกลองมาจากภูกระดึงมาหากินในพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน โดยแนวคิดที่ได้จากการประชุมคือ การอยู่ร่วมกันระหว่างคนป่าและช้างอย่างเอื้ออาทร...”

2.2.5 ด้านบุคลากร (Personnel) พบว่า โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.41, SD = 0.61) เมื่อพิจารณารายละเอียด 3 อันดับแรกคือ มีการพัฒนาทักษะมนุษย์สัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน (Mean = 4.63, SD = 0.49) การสื่อสารที่เข้าใจง่าย (Mean = 4.57, SD = 0.53) และมีทักษะการต้อนรับกลุ่มนักท่องเที่ยว (Mean = 4.54, SD = 0.61) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า กลุ่มมีการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การจัดการโฮมสเตย์ (Homestay) อาหาร และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและบริบทของพื้นที่ ดังคำกล่าวที่ว่า “...บุคลากรที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวมีการพัฒนาทักษะมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะเรื่องของการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ที่เอื้ออำนวยความสะดวกในต้อนรับ การเข้าพัก และการประสานงาน

กับกลุ่มนำเที่ยวโดยรถอีแต๋น..นอกจากนี้ยังมีทักษะการบริหารจัดการกลุ่มการจัดการท่องเที่ยว ทั้งการบริหารคนงานและพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมเรียนรู้ไปด้วยกันของกลุ่มสมาชิก...”

2.2.6 ด้านการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) พบว่า โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.18, SD =0.81) เมื่อพิจารณารายละเอียด 3 อันดับแรกคือ มีการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว (Mean = 4.23, SD =0.78) มีการกำหนดช่องทางการติดต่อการท่องเที่ยว (Mean = 4.21, SD =0.76) และมีการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว (Mean = 4.20, SD =0.77) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า กลุ่มมีคณกรุ่นใหม่เข้ามาช่วยสื่อสารภาพลักษณ์พื้นที่การท่องเที่ยวบ้านพองหนีบ โดยการนำเสนอผ่านสื่อ facebook ให้กับคนทั่วไปและนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ข้อมูลด้วย เช่นเดียวกับกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวได้สร้างสื่อแผ่นพับสำหรับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า “...สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันคิดและสร้างสื่อการประชาสัมพันธ์ ทำให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีการคิดหาช่องทางการสื่อสารอื่น ๆ มาประกอบการเผยแพร่พื้นที่การท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะด้วย...”

อภิปรายผลการวิจัย

1. บริบทพื้นที่และบริบทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ พบว่า เริ่มดำเนินการพัฒนามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 เกิดจากตัวแทนชุมชนมีความต้องการให้ภาครัฐเข้าไปช่วยส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการจัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนให้กับคนในชุมชนจำนวน 100 หลังคาเรือน ได้เข้าใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนา ระยะแรกมีสำนักงานพิเศษเพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยเข้าไปพัฒนาศักยภาพด้านอาหารและการจัดบ้านเป็นโฮมสเตย์ เพื่อการท่องเที่ยว มีคนในชุมชนเข้าร่วมจำนวน 35 คน บ้านของสมาชิกส่วนหนึ่งเคยใช้บ้านเป็นที่พักสำหรับนักศึกษาอาสาสมัครและนักศึกษาออกค่าย ระยะแรกมีบ้านเข้าร่วมจำนวน 15 หลัง มีการอบรมเรียนรู้การทำความสะดวกสบายบ้าน การจัดที่นั่งนอน และพัฒนาพื้นที่รอบบริเวณให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยว จนสามารถพัฒนาได้จากการทดลองนำนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่ จากการศึกษาพบว่า การจัดการท่องเที่ยวบ้านพองหนีบมีลักษณะการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เน้นการดูแลรักษาป่าและธรรมชาติให้คงอยู่ตลอดไป และการช่วยดูแลช้างป่าที่เข้ามาในพื้นที่เกษตรกรรมและหมู่บ้านที่อาจถูกคนทำร้ายเนื่องจากมาทำลายผลผลิตทางการเกษตรกรรม ซึ่งไพริน เวชัญญกุล (2563) กล่าวว่า พื้นที่การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นมาจัดการท่องเที่ยว จะต้องสร้างการสำนึก และความรู้สึกดีต่อธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สูง มีกิจกรรมที่ช่วยสร้างประสบการณ์เชิงคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และคนในพื้นที่ได้รับประโยชน์ อย่างไรก็ตามพื้นที่บ้านพองหนีบนั้นมีคนจากบ้านวังยาง และบ้านผาหายยี่เข้ามาตั้งหลักแหล่งและทำมาหากินแต่ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนก็อยู่ร่วมกันได้ ดังนั้นความเป็นเอกภาพจากการร่วมพัฒนาพื้นที่จึงมีอัตลักษณ์จะทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ จึงต้องมีกิจกรรมให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติร่วมกัน เช่น การปลูกป่า การสร้างฝายชะลอน้ำ การสร้างพื้นที่อาหารธรรมชาติของช้าง สอดคล้องกับประคอง มาโต (2562) กล่าวว่า ชุมชนที่มีคนมาจากหลากหลายพื้นที่ที่มาอยู่ร่วมกันนั้นภาครัฐจะต้องสร้างกิจกรรมร่วมกันเพื่อความเป็นหนึ่งเดียวกัน ก่อนผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือกิจกรรมการอนุรักษ์ผืนป่า อย่างไรก็ตามบ้านพองหนีบมีแหล่งโบราณคดีสมัยทวารวดีที่มีใบเสมาอยู่เป็นจำนวนมาก และที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่ใจกลางโค้งห้วย จึงเป็นอัตลักษณ์ที่ชุมชนนำมาสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ส่วนการอยู่ชายป่าของภูกระดึงทำให้มีช้างเข้ามาในพื้นที่ กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวบ้านพองหนีบจึงร่วมสร้างแนวคิดการอยู่ร่วมกันระหว่างคน พื้นที่ และช้างป่า แนวคิดนี้ส่งผลทำให้พื้นที่บ้านพองหนีบมีนัยยะเชิงความหมายที่แตกต่างกันไปจากพื้นที่การท่องเที่ยวอื่น ๆ ด้วย ดังที่ ปิยาพร อภิสุนทรางกูร และคนอื่นๆ (2561) กล่าว

ว่า พื้นที่ที่มีความแตกต่างและมีอัตลักษณ์นั้นจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจ และพร้อมที่จะเดินทางเข้ามาสัมผัสกับประสบการณ์เชิงคุณค่าของชุมชน แม้ว่าอัตลักษณ์ชุมชนบ้านพองหนีบจะถูกหยิบยืมมาจากการอยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติภูกระดึงและบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านเมื่อมองในมุมสูงจะอยู่ตรงร่องห้วย จึงทำให้กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนำมาเป็นจุดแข็งและต้นทุนทางธรรมชาติที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวสำหรับชุมชนใหม่ที่มีแต่ผู้สูงอายุนั้น จำเป็นต้องประสานความร่วมมือกับภาครัฐที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เข้ามาช่วยเป็นพี่เลี้ยงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือ กำหนดแผนงานงบประมาณ การสร้างองค์ความรู้ และการตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวและจัดการพื้นที่รอบเขตอุทยานแห่งชาติจากคนในและคนนอกพื้นที่ เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำหรับการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านพองหนีบนั้น พบว่า มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากคนในชุมชนและกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวจนตกผลึกทางความคิดที่สามารถสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับคน พื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงสุนทรีย์ของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน (ประคอง มาโต, 2562) ส่วนการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การท่องเที่ยวบ้านพองหนีบนั้น พยุพพร ศรีจันทร์ และคนอื่นๆ (2563) ได้ให้แนวคิดไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและกลุ่มการจัดการท่องเที่ยว และขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบที่ผ่านมา มีกระดำเนิการต้นทางคือการระดมความคิดเห็นจากคนในชุมชนถึงการเปิดหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยว ไปจนถึงการค้นหาคำว่าความรู้จากพื้นที่ การกำหนดเส้นทางการกิจกรรม และการพัฒนาศักยภาพคนในพื้นที่บ้านพองหนีบให้มีทักษะการเป็นเจ้าบ้านที่ดีและการเป็นผู้จัดการท่องเที่ยวที่มีระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ พยุพพร ศรีจันทร์ และคนอื่นๆ (2563) ที่กล่าวว่า การเปิดพื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่การท่องเที่ยว โดยที่คนในชุมชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมรับรู้ เรียนรู้ การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวทุกด้าน เช่น 1) ด้านบุคลากรท่องเที่ยว 2) ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ 3) ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 4) ด้านการจัดการท่องเที่ยว และ 5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดีนั้น คนในชุมชนจะต้องร่วมดำเนินการจัดการ ร่วมกันแก้ไข ปัญหาและอุปสรรค มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ นิสากร ยินดีจันทร์ และคนอื่นๆ (2564) ที่กล่าวว่า การดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของเครือข่ายภายในชุมชนและนอกชุมชน ที่ต้องมาร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมดำเนินการ เพื่อเน้นการจัดการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับการจัดการท่องเที่ยวบ้านพองหนีบในช่วงเริ่มต้นนั้นมิอยู่ในช่วงสถานการณ์โควิด (COVID 19) ส่งผลทำให้ไม่สามารถเปิดพื้นที่การท่องเที่ยวได้ จึงต้องเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเปิดดำเนินการจัดการท่องเที่ยวจริง ซึ่งชุมชนได้เตรียมความพร้อมในมิติด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านบุคลากร ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สอดคล้องกับประยูร ดาศรี และ กนกกาญจน์ แก้วนุช (2561) ปิยาพร อภิสุนทรางกูร และคนอื่นๆ (2561) ที่กล่าวสนับสนุนว่า ก่อนเปิดพื้นที่การท่องเที่ยวของชุมชน กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวและชุมชนจะต้องร่วมศึกษาและประเมินความพร้อมและประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ก่อน ทั้งนี้เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีมาตรฐาน โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องร่วมเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้มีความยั่งยืนและทำความเข้าใจธรรมชาติและวัฒนธรรมให้ชัดเจน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวบ้านพองหนีบนั้นมิจุดแข็งคือ การเน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากเป็นพื้นที่รอบแนวอุทยานแห่งชาติภูกระดึงนั้น พื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ มีสัตว์ป่าคุ้มครองอยู่มาก ดังนั้นจึงต้องร่วมกันสร้างความคิดใหม่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ และการสร้างจิตสำนึกต่อการดูแลพื้นที่สู่การอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรม และ

วิถีชีวิตชุมชนให้มีความยั่งยืน และกำหนดกฎระเบียบและบังคับใช้อย่างเคร่งครัด เช่นการควบคุมและแบ่งเขตการใช้พื้นที่ ควบคุมกิจกรรมท่องเที่ยว ควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวและจำกัดอัตราการเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่และทรัพยากรในชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบนั้นย่อมส่งผลดีต่อการสร้างรายได้และการเผยแพร่ข้อมูลชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีชีวิต ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่ อันเป็นผลกระทบเชิงบวกที่ช่วยให้ชุมชนมีความเฉพาะจากผู้คนที่มีอัตลักษณ์ไม่ตรี อากาศที่มีความเย็นตลอดทั้งปี มองเห็นแนวภูกระดึง และปรากฏการณ์หมอกคลุมภูกระดึงยามเช้าบริเวณจุดชมวิว ที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งวิญญู พนาสิทธิ์ และ รัตพงษ์ สอนสุภาพ (2564) กล่าวว่ากิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวต้องเชื่อมโยงกับสมรรถนะของธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่จะรองรับได้ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยที่สุด และมีการปลูกฝังการอนุรักษ์ธรรมชาติร่วมไปกับการท่องเที่ยวด้วย ส่วนผลกระทบเชิงบวกคือการมีส่วนร่วมของชุมชน การจ้างงานการขายผลผลิตทางการเกษตร และหัตถกรรม สอดคล้องกับศุภลักษณ์ พงษ์พุก และโชติ บดีรัฐ, (2564) ที่กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นจะทำให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นตัดสินใจ เสนอแนวทางการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมองผลประโยชน์เชิงสาธารณะเป็นหลัก สำคัญ อย่างไรก็ตามแนวทางการจัดการท่องเที่ยวบ้านพองหนีบจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องดังนี้ 1) ด้านพื้นที่การท่องเที่ยว เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ 2) ด้านการจัดการ เน้นความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยครอบคลุมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การป้องกัน กำจัดมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีระบบ 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการต้องเน้นการเรียนรู้ การเพิ่มประสบการณ์ การสร้างความประทับใจ การสร้างความตระหนักรู้ และการสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้อง 4) ด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การวางแผน ปฏิบัติตามแผน การได้รับประโยชน์ การติดตาม ตรวจสอบและการบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต การบำรุงรักษาพื้นที่การท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพจากระดับรากหญ้าจนถึงหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ผลการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย พบว่า

ผลการประเมินเชิงปริมาณโดยภาพรวม พบว่า การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.82, SD =0.42) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (Culture and Natural Resources) มีการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เช่น การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งส่วนของป่าและแม่น้ำพองที่เป็นต้นทาง เช่น การไม่ใช้สารเคมีในแปลงเกษตรกรรม โดยมีการประชุมนำเสนอความคิดเห็น มีการติดตามตรวจสอบภายในชุมชนกันเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังร่วมกันดูแลข้างป่าที่เป็นสัตว์ในเขตพื้นที่ป่าสงวนที่ออกมาหากินในพื้นที่แปลงเกษตรกรรมของชาวบ้านและชุมชนที่ร่วมกันดูแลและป้องกันร่วมกัน สอดคล้องกับ ณศิริ ศิริพริมา และคนอื่น ๆ (2561) ที่พบว่า กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวบ้านพองหนีบได้ร่วมกันบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยเน้นการเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความสงบร่มเย็น และยังให้คุณค่าการเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์และโบราณคดีสมัยทวารวดีที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมทวารวดีของจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วย อันสื่อถึงการตระหนักรู้ด้วยการใช้คุณค่าทุนวัฒนธรรมและทุนธรรมชาติที่สนับสนุนการดำเนินชีวิต มาสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการพัฒนาและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน สอดคล้องกับปิยาพร อภิสุนทรางกูร และคนอื่นๆ (2561) วิญญู พนาสิทธิ์ และ รัตพงษ์ สอนสุภาพ (2564) ที่พบว่าชุมชนมีต้นทุนทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม เมื่อนำมาจัดระบบเข้าสู่การจัดการท่องเที่ยว จะทำให้ชุมชนเกิดรายได้จากการเข้ามาเรียนรู้

และมีประสบการณ์ร่วม พร้อมกับการร่วมสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในคุณค่าที่มีอยู่ในชุมชนจนนำไปสู่การร่วมมืออนุรักษ์ธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนให้คงอยู่ต่อไป ด้วยการกำหนดกฎระเบียบและข้อบังคับอย่างเคร่งครัด มีการควบคุมและแบ่งเขตการใช้พื้นที่อย่างชัดเจน มีการควบคุมกิจกรรมและจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยว

ส่วนผลการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวด้านองค์กรชุมชน (Community Organization) พบว่า โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งพบว่ากลุ่มมีการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนา ศักยภาพในเชิงปฏิบัติการการบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ผ่านการประชุมและการร่วมต้อนรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวและชาวบ้านในชุมชนเห็นถึงคุณค่าของธรรมชาติ วิถีชีวิตและ วัฒนธรรม เมื่อนำมาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบร่วมกันก็จะสร้างรายได้บนฐานของความร่วมมือร่วมใจ ความสามัคคี และการมองเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกันได้ สอดคล้องกับวนิดา อ่อนละมัย (2563) ที่พบว่าการพัฒนา ศักยภาพ องค์กรของชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยว ด้วยกิจกรรมการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อปรับ ทัศนคติและตัวตนให้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาและร่วมจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืน ส่วนการพัฒนา ศักยภาพการ จัดการท่องเที่ยวด้านการจัดการ (Management) ผลการประเมินโดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ซึ่งกลุ่มได้ ดำเนินการทุกมิติของการจัดการท่องเที่ยว แต่ยังขาดการร่วมกันกำหนดมาตรการดูแลความปลอดภัยให้กับ นักท่องเที่ยว ทั้งนี้พื้นที่บ้านพองหนีบมีความเสี่ยงทั้งจากสัตว์ป่า พื้นที่ และเส้นทางที่การท่องเที่ยวที่ควบคุมไม่ได้ จึงอาจเกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวจึงต้องมีการวางแผนระยะสั้น และระยะยาว เพื่อ สร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวด้วย ส่วนการรักษาความปลอดภัยนั้นกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวจะต้องกำหนดระบบ ที่ชัดเจน และมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิชญ์ พนาสิทธิ และ รัตพงษ์ สอนสุภาพ (2564) สิทธิชัย สวัสดิ์ แสน และ ปริญญ์ นาคปทุม (2565) กล่าวว่า การดูแลและสร้างความปลอดภัยถือว่าเป็นศักยภาพของกลุ่มการจัดการ ท่องเที่ยวที่ต้องมีขั้นตอนและกระบวนการดำเนินการอย่างชัดเจน ด้วยการกำหนดวิธีการบริหารจัดการและกำหนด มาตรการกำกับดูแลและควบคุมแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบในฐานะที่เป็นพื้นที่ การท่องเที่ยวที่มีความเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จึงต้องรอบคอบต่อการดำเนินกิจกรรม ไทยโรจน์ พวงมณี และคน อื่นๆ (2565) วิชญ์ พนาสิทธิ และ รัตพงษ์ สอนสุภาพ (2564) ได้นำเสนอแนวคิดการจัดการความปลอดภัยแก่นัก ท่องเที่ยวที่ต้องดำเนินการดังนี้ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การดำเนินการ 4) การติดตามประเมินผล 5) การปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงต้องมีการจัดการพื้นที่ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินโดยอาศัย ความร่วมมือกับภาครัฐในพื้นที่ ส่วนปณณวีร์ วิเศษสุนทรสกุล และคนอื่นๆ (2563) และ ปิ่นฤทัย คงทอง (2565) ที่กล่าว ว่า ระบบความปลอดภัยและการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เช่น การติดตั้งไฟส่องสว่าง ป้ายแจ้งเตือนนักท่องเที่ยวที่ มองเห็นชัดเจน จะต้องมีการสร้างมาตรฐานความปลอดภัยด้วย

ด้านการเรียนรู้ (Learning) ผลการประเมินโดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.41, SD =0.64) โดยกลุ่มมีเรียนรู้ในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้มีทักษะและมีประสบการณ์มาก ที่สุด เช่น ทักษะการดูแล การปกป้องและการปกป้องรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ของทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ ได้มากที่สุด และการพัฒนาทักษะการดูแลนักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ สอดคล้องกับวนิดา อ่อนละมัย (2563) ที่พบว่า การเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นจะมีการเรียนรู้เรื่องการรักษา ปกป้องและการเคารพธรรมชาติ และวัฒนธรรม สร้างกิจกรรมการแบ่งปันความรู้ สำหรับการสร้างตระหนักรู้ถึงคุณค่าธรรมชาติ การประยุกต์ใช้พื้นที่ วัฒนธรรม ประเพณีสำหรับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุนทรียภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ของ กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบ ช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวและการบริหารจัดการที่ดี

อย่างไรก็ดีการแสวงหาความรู้ของกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดองค์ความรู้สำหรับนำมาเป็นแนวคิดการพัฒนาศักยภาพสมาชิกกลุ่ม โดยหวังผลการพัฒนาทักษะการท่องเที่ยว และการกระจายรายได้ อย่างทั่วถึง ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมและประเพณีเพื่อให้คงอยู่ต่อไป

ด้านบุคลากร (Personnel) โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.41, SD = 0.61) ซึ่งกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวจะต้องมีทักษะการสร้างความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและคนนอกชุมชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง มีการแสวงหาและเชื่อมโยงการจัดการท่องเที่ยวกับพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเพิ่มความน่าสนใจในโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น สอดคล้องกับสิทธิชัย สวัสดิ์แสน และ ปริญญา นาคปฐม (2565) ที่พบว่า บุคลากรของกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวนั้นต้องมีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องด้วยการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการจนเกิดความชำนาญ เช่นการคิดและการวางแผนเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงโดยมีการแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับชุมชนการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็ง สอดคล้องกับไทยโรจน์ พวงมณี และคนอื่นๆ (2565) ที่พบว่า บุคลากรของกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีศักยภาพนั้น จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวมีความเป็นผู้นำ มีทักษะการสื่อสารและการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาสนับสนุนและแก้ไขปัญหาการจัดการท่องเที่ยวที่อาจประสบกับปัญหาได้ สำหรับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวด้านการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.18, SD = 0.81) โดยกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำการสร้างแผ่นพับ สื่อสังคมออนไลน์ และมีการนำข้อมูลจากสื่อออกไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลายอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประชาสัมพันธ์อยู่เสมอ ด้วยการนำเสนอรายละเอียดทั้งข้อความและภาพถ่ายให้เห็นสภาพพื้นที่ที่มีความเป็นอัตลักษณ์และมีความงามเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ ซึ่งกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องพัฒนาทักษะการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง จนทำให้กลุ่มสามารถสื่อสารอัตลักษณ์พื้นที่การท่องเที่ยวบ้านพองหนีบไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจได้เข้ามาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านได้อย่างยั่งยืน ดังที่ ไทยโรจน์ พวงมณี และคนอื่นๆ (2565) วนิดา อ่อนละมัย (2563) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีอัตลักษณ์จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและใช้จ่ายเงินเพื่อการเรียนรู้คุณค่าชีวิต ธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพองหนีบมีการดำเนินงานที่มีเกณฑ์ชี้วัดจาก (1) ความรักความสามัคคีของคนในชุมชน (2) จิตสำนึกรักและภูมิใจในบ้านเกิดที่มีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่เรียบง่าย การมีจิตใจโอบอ้อมอารี และ (3) ศักยภาพการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับพื้นที่บ้านพองหนีบ

1.1 กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวบ้านพองหนีบ ควรมีการวางแผนและเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรในชุมชนให้เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมเรียนรู้ ร่วมวางแผนและร่วมดำเนินการ เช่นเดียวกับการค้นหาและพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกี่ยวกับการเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม เช่น งานหัตถกรรม งานประดิษฐ์สำหรับนำมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาและจำหน่ายในสื่อสังคมออนไลน์

1.2 กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวควรมีการประสานความร่วมมือกับภาครัฐ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอภูกระดึง และโรงพยาบาลภูกระดึงเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการพื้นที่และความปลอดภัย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานและผู้มีส่วนได้เสีย

2.1 หน่วยงานภาครัฐที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดเลย เช่น หน่วยงานภาครัฐในเขตพื้นที่อำเภอภูกระดึง สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา พัฒนาชุมชนจังหวัดเลย และมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้วยการทำงานร่วมกันผ่านการสนับสนุน หนุนเสริมทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว การพัฒนามาตรฐานการจัดการท่องเที่ยว การพัฒนาอาชีพ และเครือข่ายความปลอดภัย เพื่อให้ชุมชนสามารถขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 หน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาช่วยส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวด้วยการสร้างเครือข่ายพื้นที่การท่องเที่ยวในเขตอำเภอภูกระดึงและพื้นที่อำเภอใกล้เคียง มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์พื้นที่การท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ของอำเภอภูกระดึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นศรีฐาน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวได้สะดวก

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยเรื่องการขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่การท่องเที่ยวที่มีความเฉพาะอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

3.2 ควรมีการเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวพื้นที่อำเภอภูกระดึง ที่เชื่อมโยงกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเลย

เอกสารอ้างอิง

- ชัยณรงค์ ศรีรักษ์. (2565). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานมรดกภูมิปัญญาชุมชนบ้านโนนทัน จังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารวิชาการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 18(1), 86-111.
- ณศิริ ศิริพริมา, ศรีจิตรา นวรัตนารณ และ ไทยโรจน์ พวงมณี. (2561). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของบ้านพองหนีบ อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย. *เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติพื้นที่ถิ่นโขงชีมูล ราชภัฏอุดรธานี ครั้งที่ 2 ถอดรื้อพรมแดนความรู้ “ความท้าทายของสหวิทยาการในการพัฒนาท้องถิ่นโขงชีมูล”*. ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ถิ่นอีสาน สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ไทยโรจน์ พวงมณี, คชสิทธิ์ เจริญสุข, พชรมณ ใจงามดี และ ณศิริ ศิริพริมา. (2565). แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวภูหมากเค็ง ตำบลหนองคัน อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 4(2), 56-77.
- นิสสาร ยินดีจันทร์, ฐิพัฒน์ แก้วตาธวัฒนา และ สันติสิทธิ์ บริรักษ์ตระกูล. (2564). การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 11(1), 248-260.
- บุษิดา สังข์แก้ว, พันธรักษ์ ผูกพันธ์ และ อัญชลี รัตนะ. (2564). การพัฒนาตัวแบบการจัดการปาย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติภริณีศึกษา อุทยานแห่งชาติแม่ยม อำเภอสอง จังหวัดแพร่. *วารสารพัฒนาลังคม*, 23(1), 2-29.
- ประคอง มาโต. (2562). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(2), 89-106.
- ประยูร ดาศรี และ กนกกาญจน์ แก้วนุช. (2561). การสำรวจมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติปางสีดา จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 13(1), 36-49.

- ปวิวรรต สมนึก. (2555). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านภูกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม. *วารสารศิลปศาสตร์*, 8(1), 1-36.
- ปิ่นอุทัย คงทอง. (2565). แนวทางการจัดการโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 4(2), 1-21.
- ปิยาพร อภิสุนทรางกูร, ไทยโรจน์ พวงมณี และ อสิริยาภรณ์ ชัยกุลหลาบ. (2561). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ม้งบ้านตูป้อ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. *วารสารบริหารจัดการ*, 8(2), 15-28.
- บุญยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล, ขวลิย์ ณ ถลาง, ชมพูนุช จิตติถาวร และ สหพันธ์ ตั้งเบญจศิริกุล. (2563). การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 14(34), 31-45
- พยุ่งพร ศรีจันทร์วงษ์, อริญชัย หามณี และ พรหมพงษ์ มหพรพรหม. (2563). การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมภูเตาโป่งบ้านบุงกุ่ม ตำบลนาหอ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 15(51), 33-43.
- พอใจ สิงหนตร, นริดา อินนาค, และ พีระรักษ์ พิทยกุล. (2566). กลไกการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านป่าเมี่ยง อำเภอมืองปาน จังหวัดลำปาง. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 5(1), 71-92.
- ไพริน เวชัญญกุล. (2563). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 2(1), 50-63.
- มนรัตน์ ใจเอื้อ และ ธิพร แสงพิรุณ. (2562). การจัดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์: การท่องเที่ยวบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 1(2), 35-50.
- วนิดา อ่อนละมัย. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อชุมชนบ้านสาวะถี จังหวัดขอนแก่น. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 2(1), 74-83.
- วรรณวิชา วรฤทธิภา. (2555). การศึกษาปัญหาและกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร กรณีศึกษา บริษัท This Work จำกัด. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง, ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพมหานคร.
- วิชญ์ พนาสิทธิ์ และ รัตพงษ์ สอนสุภาพ. (2564). แนวทางการพัฒนายานอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลังเหตุการณ์ช่วยเหลือทีมหมูป่าอคาเดมี. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(1), 191-199.
- ศุภลักษณ์ พงษ์พุก และ โชติ บดีรัฐ. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนกรณีศึกษาบ้านรักไทย อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 12(1), 143-152.
- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. (2565). *อพท.5 จัดกิจกรรม "ทดลองเที่ยว" เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม บ้านพองหนีบ อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย*. สืบค้นจาก https://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TCATG220809103404867
- สิทธิชัย สวัสดิ์แสน และ ปริญญา นาคปฐม. (2565). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดนครนายกภายหลังสถานการณ์โควิด-19. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 4(2), 38-55.
- หทัยรัตน์ สวัสดิ์. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านท่าแร่ อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 2(1), 64-73
- อัญชลี ศรีเกตุ. (2565). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีที่ยั่งยืน. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(2), 270-279.

เอกสารอ้างอิง (ภาษาอังกฤษ)

Joppe M., (2015). Sustainable Community Tourism Revisited. *Tourism Management*, 17(7), 475-479.
Simmons, G. D. (1994). Community participation in tourism planning. *Tourism Management*, 15(2), 98-108.

คณะผู้เขียน

รองศาสตราจารย์ไทยโรจน์ พวงมณี

234 สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ถนนเลยเชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000
E-mail: thai-roj@hotmail.com

อาจารย์ณศิริ ศิริพริมา

234 สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ถนนเลยเชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000
E-mail: sky_surin@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คชสิทธิ์ เจริญสุข

234 สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ถนนเลยเชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000
E-mail: mtcomputer9@hotmail.com